

проводячи операції купівлі-продажу (тобто ЦЗФ працює як канал із викачування коштів державних вуглевидобувних об'єднань); закупівля ЦЗФ продукції за завищеними цінами тощо.

Наданий вище перелік галузей і сфер економічної та іншої діяльності, які мають легально впроваджуватися в Україні, тісно пов'язані як з різноманітними проявами тіньової економіки, так і з кримінальними, безсумнівно, є неповним. Для вивчення тіньова економіка найбільш складна тим, що є прихованою. Ефективному аналізу тіньової економіки постійно протидіє нестача інформації. Звідси, на нашу думку, виникає необхідність детального розгляду найбільш гострих і цікавих виявлених випадків тіньової економіки, пов'язаних із кримінальними проявами у різних галузях та сферах діяльності, у тому числі економічної. Саме такий аналіз допоможе знайти вразливі моменти у чинниках, що спричиняють “тінь”, та у самих тіньових схемах, що у перспективі може бути запорукою успішної боротьби не лише з ними, а й зі злочинами, які вчиняються у розглядуваних вище та інших галузях і сферах діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Global Risks Report 2011. Sixth Edition. An initiative of the Risk Response Network. World Economic Forum. URL: <http://reports.weforum.org/wp-content/blogs.dir/1/mp/uploads/pages/files/global-risks-2011.pdf> (дата звернення: 11.07.2018).
2. *Гребенюк М.В.* Запровадження системної протидії тинізації економіки в сучасних умовах. Тіньова економіка: світові тенденції та українські реалії: матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф. (Київ, 23 черв. 2017 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.С. Чернявський, В.І. Шакун та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 40–44.
3. *Бригінець О.О.* Правове забезпечення фінансової безпеки України: дис. ... д-ра. юрид. наук. Ірпінь, 2017. 464 с.
4. *Мазур І.І.* Детинізація економіки як пріоритет економічної безпеки України. Стратегічні пріоритети. 2008. № 3(8). С. 76–83.
5. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання: аналіт. огляд / упоряд.: С.С. Чернявський, В.А. Некрасов, А.В. Титко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 152 с.
6. *Засанський В.В.* Механізми управління детинізацією економіки України у трансформаційний період (фінансово-кредитний аспект): дис. ... д-ра екон. наук. Київ, 2004.
7. Тенденції тіньової економіки у I півріччі 2018 року. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki&isSpecial=true> (дата звернення: 11.07.2018).
8. *Тишук Т.А., Харашвілі Ю.М., Іванов О.В.* Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. док. за заг. ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2011. 96 с.
9. Корупція та тіньова економіка “вимивають” гроші з України – Рада Європи. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/01/30/633536/> (дата звернення: 11.07.2018).
10. *Лаврик С.С.* Тенденції тіньової економіки України у розрізі схем і негативних факторів. Фінанси, облік, банки. 2017. № 1. С. 241–249.
11. Чому зменшуються надходження до держбюджету за користування “нафтовими” надрами. Управління інформаційної політики Рахункової палати України. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16750292> (дата звернення: 11.07.2018).
12. Ефективне адміністрування акцизного податку з нафтопродуктів – потреба дня. Прес-служба Рахункової палати України. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16746081> (дата звернення: 11.07.2018).
13. Запровадження ефективного моніторингу за виробництвом пального значно збільшить надходження до Держбюджету з акцизу на пальне. Рахункова палата. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16757401.jsession> (дата звернення: 11.07.2018).
14. Падіння споживання палива в 2014–2016 роках склало більш ніж 30 %. Асоціація нафтотрейдерів. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1577842-padinnya-spozhivannya-paliva-v-2014-2016-rokakh-sklalo-bilsh-nizh-30-asotsiatsiya-naftotreyderiv> (дата звернення: 11.07.2018).

REFERENCES

1. Global Risks Report 2011. Sixth Edition. An Initiative of the Risk Response Network. URL: <http://reports.weforum.org/wp-content/blogs.dir/1/mp/uploads/pages/files/global-risks-2011.pdf>. (Date of Application: 11.07.2018) [in English].
2. *Ghribenjuk, M.V.* (2017) Zaprovdzhennja systemnoji protydiji tinizaciji ekonomiky v suchasnykh umovakh. “Introduction of a Systemic Counteraction to Shadow Economy in Modern

Conditions”. Abstracts of Papers’: Tinjova ekonomika: svitovi tendenciji ta ukrajinski realiji – Shadow economy: world trends and Ukrainian realities: Proceedings of the Conference Title (pp. 40–44) [in Ukrainian].

3. *Bryghinec, O.O.* (2017). Pravove zabezpechennja finansovoi bezpeky Ukrainy. “Legal Security of Ukraine’s Financial Security”. Doctor’s thesis. Irpin. 464 p. [in Ukrainian].

4. *Mazur, I.I.* (2008). Detinizacija ekonomiky jak prioritet ekonomichnoji bezpeky Ukrainy. “Deconstruction of the Economy as a Priority of Ukraine’s Economic Security”. Strategichni prioriteti – Strategic priorities, 3(8), 76–83 p. [in Ukrainian].

5. *Chernjavskij, S.S., Nekrasov, V.A., Tytko, A.V.* (2017). Tinjova ekonomika v Ukraini: stan, tendenciji, shljakhy podolannja. “Shadow economy in Ukraine: State, Trends, Ways to Overcome”. Kyiv: National Academy of Internal Affairs. 152 p. [in Ukrainian].

6. *Zasanskyj, V.V.* (2004). Mekhanizmy upravlinnja detinizacijeju ekonomiky Ukrainy u transformacijnyj period (finansovo-kredytnyj aspekt). “Mechanisms for the Management of the Shadow Economy of Ukraine in the Transformation period (financial and credit aspect)”. Doctor’s thesis. Kyiv [in Ukrainian].

7. Tendenciji tinjovoi ekonomiky u I pivrichchi 2018 roku. “Trends in the shadow economy in the first half of 2018”. Site of Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki&isSpecial=true> (Date of Application: 11.07.2018) [in Ukrainian].

8. *Tyshhuk, T.A., Kharashvili, Ju.M., Ivanov, O.V.* (2011). Tinjova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta naprjamy podolannja. “The Shadow Economy in Ukraine: the Extent and Direction of Overcoming”. Kyiv: NISD. 96 p. [in Ukrainian].

9. Korupcija ta tinjova ekonomika “vymyvajutj” ghrosi z Ukrainy – Rada Jevropy. “Corruption and the Shadow Economy “Wash out” Money from Ukraine – the Council of Europe”. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/01/30/633536/> (Date of Application: 11.07.2018) [in Ukrainian].

10. *Lavryk, S.S.* (2017). Tendenciji tinjovoi ekonomiky Ukrainy u rozrizi skhem i neghatyvnykh faktoriv. “Trends in the Shadow Economy of Ukraine in Terms of Schemes and Negative Factors”. Finansy, oblik, banky – Finance, Accounting, Banks No 1, 241–249 p. [in Ukrainian].

11. Chomu zmeshujutsja nadkhodzhenja do derzhbjudzhetu za korystuvannja “naftovymy” nadramy. “Why are the revenues to the state budget for using the “oil” subsoil reduced?”. Site of Accounting Chamber of Ukraine. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16750292> (Date of Application: 11.07.2018) [in Ukrainian].

12. Efektyvne administruvannja akcyznogho podatku z naftoproduktiv – potreba dnja. “An Effective Administration of the Excise Tax on Petroleum Products – the Need for the Day”. Site of Accounting Chamber of Ukraine. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16746081> (Date of Application: 11.07.2018) [in Ukrainian].

13. Zaprovdzhennja efektyvnogho monitoryngu za vyrobnyctvom paljnogho znachno zbilshytj nadkhodzhenja do Derzhbjudzhetu z akcyzu na paljne “The Introduction of Effective Monitoring of Fuel Production will Significantly Increase Revenues to the State Budget for Excise Taxes on Fuel”. Site of Accounting Chamber of Ukraine. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16757401.jsession> (Date of Application: 11.07.2018) [in Ukrainian].

14. Padinnja spozhyvannja palyva v 2014–2016 rokakh sklalo bilsh nizh 30%. “The Fall in Fuel Consumption in 2014–2016 Was More than 30 %” – Ukrainian Oil&Gas Association. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1577842-padinnja-spozhyvannja-palyva-v-2014-2016-rokakh-sklalo-bilsh-nizh-30-asotsiatsiya-naftotreyderiv> (Date of Application: 11.07.2018) [in Ukrainian].

UDC 343.9

Y.B. Sakharova,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Research Associate,
Head of the Department, State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine ORCID ID 0000-0002-9759-5324

SHADOW ECONOMY AS A BASIS OF ECONOMIC CRIME IN UKRAINE

Paper defines the main spheres and branches of economy closely related to the shadow economic activity and criminal manifestations. The author, first of all, notes that the spread of shadow relations in the economy led to the criminalization of economic processes. It is proved that shadow activity is practiced in almost all

branches of the economy of Ukraine. In this regard, the author lists the negative social and legal phenomena through which the criminal component of the shadow economy manifests itself. At the same time, the main emphasis in the paper is on consideration of those spheres and branches of economy in which shadow economic relations have become the most widespread, namely, banking activity and non-banking financial sector, foreign economic activity of economic entities and the fuel and energy complex.

In the course of the research, the author has found that most of the shadow schemes in Ukrainian economy are impossible without the involvement and direct involvement of banks. It was established that legalization (laundering) of proceeds from crime, shadow financial (in particular, currency) market, shadow banking, Internet trading were widely used in banking activities in Ukraine. The study of shadow economic processes in banking has made it possible to conclude that the banking system simultaneously serves both legal and shadow foreign exchange markets.

Particular attention is drawn to the consideration of the peculiarities of an implementation of the shadow scheme for money laundering through the use of bonds of an internal state loan.

In addition, the author established and substantiated that offshore companies played a significant role in the development of shadow economic activity in the field of foreign trade. In particular, scientific statements are argued that by using offshore companies, market participants are trying to remove from the control of fiscal and law enforcement bodies a part of the most dubious or illegal financial and business operations.

Paper also defines the main tools that are used in shadow schemes tapping foreign economic financial operations. The most vivid example of a fictitious operation in foreign economic activity of business entities, being a pseudoexport, is given.

Finally, the peculiarities of shadow financial and economic operations used in the fuel and energy complex of Ukraine, in particular in the oil and coal industries, as well as in the process of the extraction of natural resources and production (import) of petroleum products, are considered.

Keywords: shadow economy, economic crime, shadow banking, Internet trading, legalization (laundering) of proceeds from crime, corruption, fictitious entrepreneurship, raiding, offshore, banking, fuel and energy complex, coal industry, foreign economic activity, shadow currency market, bonds of the internal state loan, pseudoexport, petroleum products, concentrating factories.

Отримано 30.11.2018